

Wat zijn de financiële gevolgen van de afschaffing van derogatie voor een melkveehouder uit Oost-Nederland binnen nu en vier jaar?

Scriptie

[Datum]

Flynth

Lisette Schuttenbeld

AERES HOGESCHOOL DRONTEN
FLYNTH

Titelpagina:

Afstudeerdocent: Hans van der Wolde
H.van.der.Wolde@aeres.nl

Onderwijsinstelling: Aeres Hogeschool te Dronten

De drieslag 4
8251 JZ Dronten
088-020 600
Info.hogeschool.dronten@aeres.nl

Student: Lisette Schuttenbeld
3040612@aeres.nl
De Esch 6 Saasveld

Stage: Flynth Almelo
Stagebegeleider Danique Vleerbos

DISCLAIMER Dit rapport is gemaakt door een student van Aeres Hogeschool als onderdeel van zijn/haar opleiding. Het is géén officiële publicatie van Aeres Hogeschool. Dit rapport geeft niet de visie of mening van Aeres Hogeschool weer. Aeres Hogeschool aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor enige schade voortvloeiend uit het gebruik van de inhoud van dit rapport.

Voorwoord

Voor u ligt het afstudeerwerk van Lisette Schuttenbeld. Het opstellen van een afstudeerscriptie is onderdeel van de afstudeerfase van de opleiding Bedrijfskunde & Agrifoodbusiness aan de Aeres Hogeschool te Dronten. Mijn afstudeerstage loop ik bij Flynth Almelo. Ik heb een afstudeeronderwerp gekozen die aansluit bij mijn interesses en bij mijn stageplek. Met de kennis van Flynth, medestudenten, leraren en literatuur heb ik mij verder verdiept in dit onderwerp.

Voor het tot stand komen van de afstudeerscriptie wil ik Hans van der Wolde (docent Aeres), afstudeer coach en mede collega's, bedanken voor de hulp en ondersteuning tijdens dit traject. Door de expertise van deze mensen is het vooronderzoek volledig uitgewerkt en kan de afstudeeropdracht beginnen!

Ik wens u veel leesplezier toe!

Lisette Schuttenbeld, 10-07-2023

Samenvatting

In dit afstudeerwerkstuk is er onderzocht wat de financiële gevolgen van de afschaffing van derogatie voor melkveehouders uit Oost-Nederland. Dit onderzoek is doormiddel van een literatuurstudie en een rekenmodel van Flynth gebruikt om dit te berekenen voor de melkveehouders uit Oost-Nederland. Dit onderwerp is zeer actueel in Nederland omdat de derogatie in 2026 afschaft wordt.

Er is een gemiddelde genomen van 600 melkveebedrijven uit Oost-Nederland om te kijken welke financiële gevolgen er ontstaan als de derogatie afschaft wordt.

De keuze voor derogatie wordt beïnvloed door verschillende factoren, waaronder het voerrantsoen, verkaveling, BEX-verbetering, mestafzet, eiwitaankoop en kopen van kunstmest. Hoewel derogatie voordelen met zich meebrengt zoals veranderingen in het voerrantsoen en kostenbesparingen zijn er echter ook nadelen, zoals toenemende mestafzetkosten en extra kosten voor kunstmest.

De financiële gevolgen van de afschaffing van derogatie zijn hoog. De kosten zullen naar verwachting met €32.801,00 toenemen in vergelijking met 2022, wat betekent dat een gemiddelde melkveehouder uit Oost-Nederland in 2026 €45.900,00 zal betalen vanwege de afschaffing van derogatie.

Uit enquêteresultaten blijkt dat de meerderheid van de melkveehouders ervoor kiest om derogatie aan te vragen tot en met 2026 vanwege stikstof plaatsing, hogere mestafzetkosten en de kosten van kunstmest. Een klein deel overweegt echter om eerder te stoppen en te experimenteren met een ander bouwplan.

Om de kosten zo laag mogelijk te houden na de afschaffing van derogatie, kunnen melkveehouders verschillende strategieën overwegen. Dit omvat het inkrimpen van de veestapel, behoud van melkkoeien en afstoten van jongvee, meer mais verbouwen in plaats van gras, het aankopen van extra grond voor mestplaatsing of het zoeken naar samenwerking met akkerbouwers voor mestafzet.

Op basis van dit onderzoek kunnen de volgende aanbevelingen worden gedaan:

Melkveehouders die momenteel gebruikmaken van derogatie wordt geadviseerd om de derogatievergunning aan te vragen tot en met 2026, gezien de voordelen op het gebied van stikstofplaatsing en kostenbesparingen.

Melkveehouders moeten de financiële gevolgen van de afschaffing goed in de gaten houden en deze meenemen in hun budget. De kosten kunnen aanzienlijk variëren, afhankelijk van de bedrijfsvoering, bedrijfsgrootte en graslandoppervlakte.

Inhoud

Titelpagina:	1
Voorwoord	2
Samenvatting.....	3
Hoofdstuk 1: inleiding	5
1.1 Agrarische sector Nederland	5
1.2 Derogatie	7
.....	7
1.3 Afschaffing derogatie	9
1.4 Hoofd en deelvragen	11
Hoofdstuk 2; Aanpak, materiaal en methode	12
2.1 deskresearch	12
2.2 Aanpak, materiaal en methode.....	13
Hoofdstuk 3; Resultaten	14
3.1 Waarom kiezen melkveehouders uit Oost-Nederland voor derogatie?	14
3.2 Wat zijn de financiële gevolgen voor de melkveehouder van de afschaffing van derogatie?	16
3.2.1 Gegevens Database	17
3.2.2 Financiële gevolgen derogatie.....	17
3.3 Wat gaan melkveehouders uit Oost-Nederland doen met hun bouwplan als de 80/20 regelingen niet meer van toepassing is?	19
3.4 Welke mogelijkheden zijn er voor de melkveehouder om de kosten zo laag mogelijke te houden ondanks de afschaffing van de derogatie?	21
Hoofdstuk 4: Reflectie	24
Hoofdstuk 5: Conclusie & aanbeveling.....	25
4.1 Aanbeveling	27
Bibliografie	28
Bijlage	30
Bijlage 1; Planning	30
Bijlage 2; Interview vragen	30
Interview mestleveranciers:	30
Interview loonwerkers:	30
Bijlage 3: Enquête derogatie	31
Bijlage 4: Rekenmodel	32

Hoofdstuk 1: inleiding

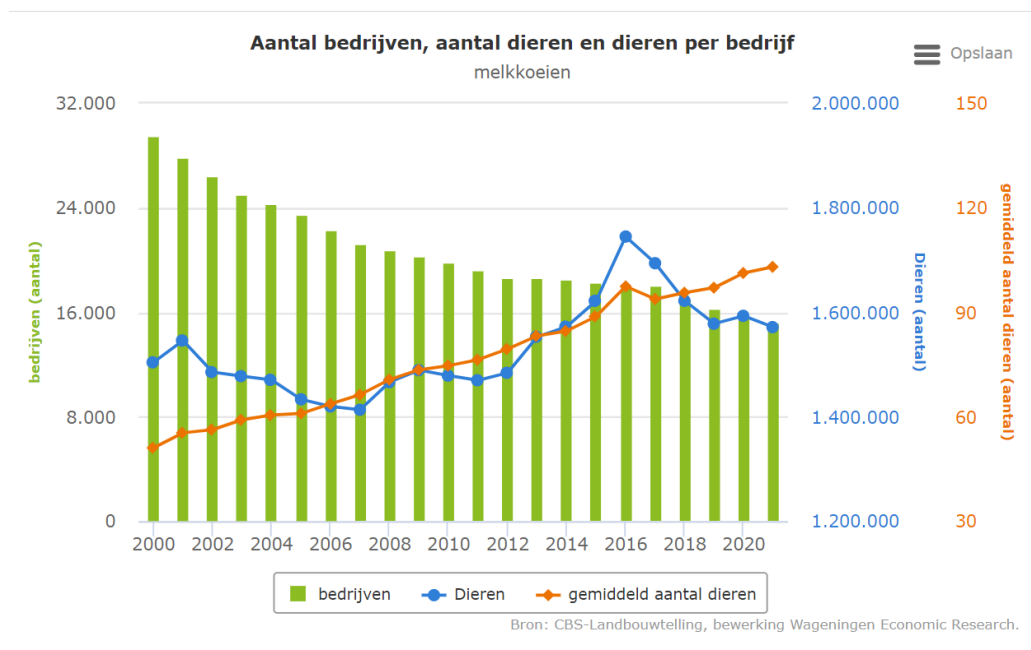
In het onderstaande hoofdstuk is de aanleiding van dit onderzoek en het onderwerp van de afstudeerscriptie te lezen. Ook wordt de relevantie van de onderzoeksvraag besproken, en zal er aangegeven worden wat er al bekend is.

1.1 Agrarische sector Nederland

De melkveesector van Nederland behoort samen met de akkerbouw tot de meest grondgebonden sectoren in de land- en tuinbouw. Door de gunstige klimatologische omstandigheden, agrarische ondernemerschap, een ondersteunende Agribusiness en hoogwaardige kennisinfrastructuur staat Nederland wereldwijd bekend om de zuivelprestaties. (vogels, 2019)

In Nederland zijn er 16.000 melkveehouders, bijna 11.000 akkerbouwers, ruim 6.700 tuinbouwbedrijven, 1.500 pluimveebedrijven en zijn er nog 5.300 varkenshouders. Hierbij is Nederland een agrarische grootmacht in de wereld. Nederland is dan ook een van de grootste voedselexporteurs ter wereld. Elke boer in Nederland houdt ruim 10 mensen aan het werk in Nederland. Ook geeft de landbouw een forse bijdrage aan de handelsbalans. Nederland exporteert per jaar voor zo'n 45 miljard euro aan landbouwgoederen. (vogels, 2019)

Het aantal bedrijven laat in Nederland een dalende trend zien. Maar het gemiddelde aantal dieren per bedrijf in Nederland stijgt. Hieronder in de afbeelding is te zien dat het aantal dieren afneemt en het aantal dieren per bedrijf stijgt en dat de bedrijven afnemen. Het gemiddelde melkveebedrijf heeft meer dan 75 melkkoeien hierdoor behoren de Nederlandse melkveehouders tot een van de grootste van EU. (cijfers over de melkveehouderij, sd)

Figuur 1.1.1 Aantal dieren per bedrijf (Melkveehouderij, 2022)

Momenteel is boer zijn in Nederland een onzekere tijd door de stikstofcrisis. Sinds 1990 is de uitstoot van stikstof en ammoniak in de landbouw al fors gedaald, maar nog steeds niet genoeg volgens de politiek. In 1990 was de uitstoot van de landbouwsector 327 kiloton ammoniak. 30 Jaar later is het gedaald naar 106 kiloton. Dit is een afname van 67%. Dit komt mede door de innovatie die de melkveehouders al hebben gedaan.

Stikstof is een belangrijke voedingstof voor de plant. Een hectare grasland kan tot wel 325 kilogram stikstof vastleggen. Hierdoor is het een essentieel onderdeel van de voedselkringloop. De koeien eten gras en die zetten stikstof deels om in eiwitten. Deze eiwitten bevatten ongeveer 16% stikstof en gaan door de lange ketens van bouwstenen; de aminozuren. In melk zitten alle acht essentiële aminozuren die wij als mens nodig hebben. Deze kan het lichaam zelf niet aanmaken, die krijgt de mens via voeding binnen.

Een ander deel van de stikstof komt niet in melk of vlees terecht maar verlaat het lichaam via mest en urine. Dit wordt weer gebruikt op het land om het gras beter te laten groeien, hierdoor kunnen de boeren hun dieren weer voeren. Alleen niet alle mest komt op het land maar het verspreid zich ook in planten of water. Deze stikstof lekt weg, vooral in de vorm van ammoniak. Deze ammoniak uitstoot komt voornamelijk door het mengen van urine en mest.

De ammoniak slaat voor het grootste deel neer in de omgeving. Dat is slecht nieuws voor sommige planten. Hierdoor moeten boeren reduceren, voornamelijk boeren rond de kwetsbare natuurgebieden (Natura 2000-gebieden).

De Nederlandse landbouw is verantwoordelijk voor 40% van de uitstoot. Boeren hebben al veel maatregelen getroffen om de uitstoot te reduceren:

- ➔ Toename van weidegang. In de wei hebben koeien meer ruimte, hierdoor komt de mest en de urine niet bij elkaar, hierdoor komt er minder ammoniak vrij.
- ➔ Een betere mestverwerking. De melkveehouders verdunnen of voeren het versneld af, hierdoor voorkomen boeren dat er (veel) ammoniak ontstaat.
- ➔ Installaties om de mest en urine in de stal te scheiden. (thedailymilk, sd)

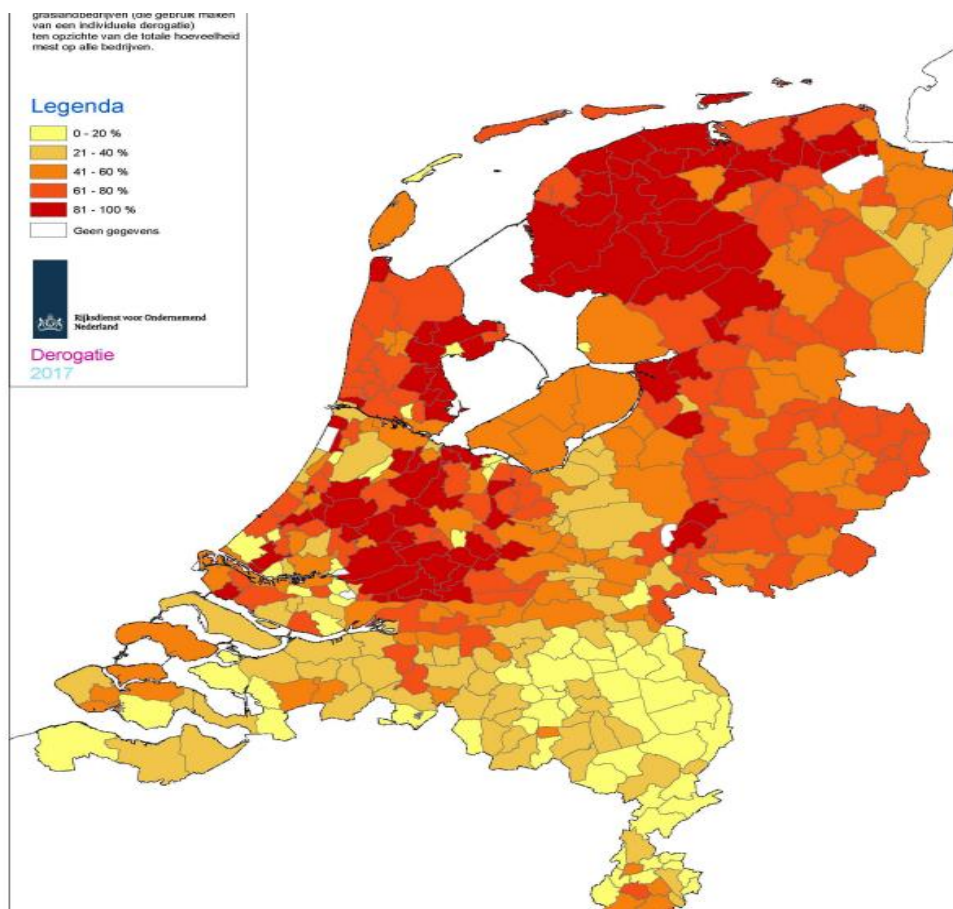
1.2 Derogatie

De Nederlandse melkveehouders mogen hun mest, die hun veestapel produceert toedienen op landbouwgrond. De mest die het meest voorkomt is drijfmest. Hiervoor zijn er regels opgesteld om het milieu zo min mogelijk te belasten. De regels hiervoor zijn opgesteld door de Europese Unie. Deze regels moeten door ieder lidstaat nageleefd worden en worden geformuleerd in de Nitraatrichtlijn.

De norm is vastgesteld op 170 kg stikstof uit dierlijke mest per hectare grond. De melkveehouders uit Nederland hebben hierin een uitzonderingspositie. Dit noemt men derogatie. Dit houdt in dat de melkveehouders uit Nederland toestemming hebben van de EU om af te mogen wijken van de algemene vastgestelde norm. Dit staat al vast vanaf 2006 in de EU-mestwetgeving wet.

Als de melkveehouder een derogatie vergunning heeft mag er 230 of 250 kg dierlijk mest per hectare gebruikt worden. In Overijssel, Gelderland, Utrecht, Noord-Brabant en Limburg telt de norm van 230 gram stikstof per hectare. Dit heeft te maken met de het vochniveau in de bodem en met de grondsoort per provincie.

Nederland krijgt deze uitzonderingspositie omdat het een lang groeiseizoen kent, vochtige groeiomstandigheden en hoge graslandopbrengsten heeft. De stikstof die wordt toegediend wordt door deze omstandigheden geringe mate uitgespoeld. Om deel te kunnen nemen aan de derogatie moeten de melkveehouders voldoen aan die 80/20 regeling. Dit houdt in dat 80% van de bouwgrond grasland moet zijn. Hieronder op de afbeelding is te zien waar in Nederland allemaal derogatie wordt toegepast. (Http)

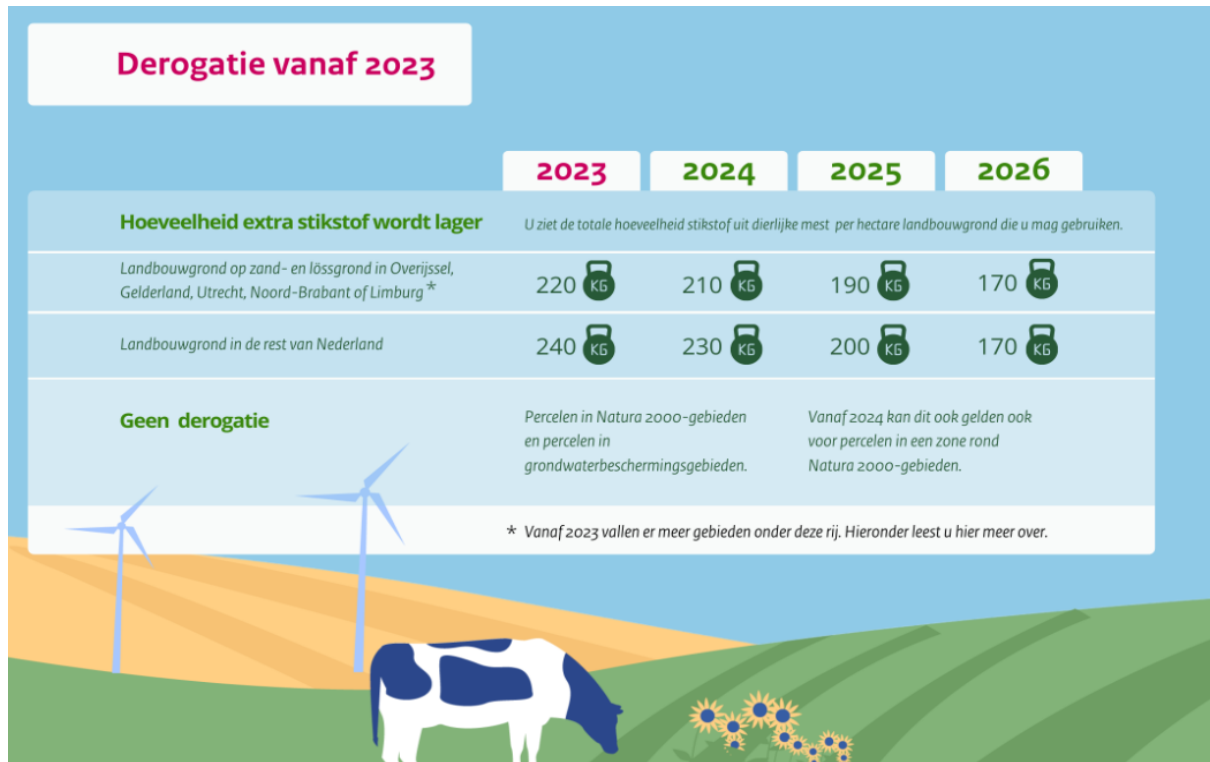
(htt) Figuur 1.4 landkaart derogatie in Nederland

Fosfaatrechtenstelsel

Fosfaat is een belangrijk onderdeel voor de derogatie. Zo produceerde de Nederlandse melkveehouderij meer fosfaat dan aan de Europese richtlijnen voldeed. Dankzij het fosfaatrechtenstelsel in 2018 is de fosfaatproductie weer onder het plafond gekomen (LTO, sd). Nederland mag niet boven de fosfaatproductie van 2002 komen, 172,9 miljoen kilogram fosfaat. In 2014 is het fosfaatplafond niet behaald, Nederland is hier overheen gegaan. Hierdoor deed Nederland niet meer aan één van de voorwaarden van de derogatie. De voorwaarde voor de derogatie is dat al het dierlijk mest een hoeveelheid fosfaat mogen produceren. Om de derogatie tot nu te behouden was het noodzakelijk om de fosfaatproductie te begrenzen voor de melkveehouder. Het fosfaatrechtenstelsel beperkt de vrijheid van de melkveehouders in het aantal dieren dat zij mogen houden.

1.3 Afschaffing derogatie

Bij figuur 1.4.1 is te zien hoeveel dierlijk mest er uitgereden mag worden, dit wordt de komende jaren dus alleen maar lager. Binnen vier jaar is dit terug gereduceerd naar 170 kg mest. Vanaf 2024 komen er op sommige plekken binnen natura 2000-gebieden al een derogatie beleid. (RVO, sd)

Figuur 1.4.1 derogatie vanaf 2023 (RVO, sd)

Voor melkveehouders die te kampen hebben met een natura 2000-gebied zullen al eerder minder mest uitrijden. De percelen in Natura 2000-gebieden en percelen in grondwaterbeschermingsgebieden mag er al geen mest meer worden uitgereden. Een Natura 2000-gebied houdt in dat het een beschermd natuurgebied is. In een Natura 2000-gebied worden bepaalde, planten, dieren en hun natuurlijke leefomgeving beschermd om de biodiversiteit te behouden. In Nederland bestaan er nu 162 gebieden, deze liggen zowel op land of op zee. De Natura 2000 is gebaseerd op de vogelrichtlijn en de habitatrichtlijn, deze bestaan uit twee delen, soortenbescherming en gebiedsbescherming (Natura2000, 2022). In 2024 kan dit ook gelden voor percelen in een zone rand van een Natura 2000-gebied, dit houdt in dat als een melkveehouder de percelen in de buurt heeft van een Natura-2000 gebied dat daar ook geen mest mag worden uitgereden.

Melkveehouders zijn sinds dit jaar, 2023 verplicht om bufferstroken aan te leggen. Dit is een strook grond langs de sloot, een droge sloot of een waterloop waarop de melkveehouders geen chemische gewasbeschermingsmiddelen, mest of biociden mogen gebruiken. Hierdoor wordt het waterkwaliteit beschermt. Vanaf 1 maart '23 zijn bufferstroken verplicht in de mestwetgeving, het zevende actieprogramma nitraatrichtlijnen (Hulst, 2023). Bij een droge sloot moeten de melkveehouders een bufferstrook aanhouden van 1 meter en bij een waterloop moet er een bufferstrook komen van 3 meter. Hierdoor zal er nog minder plaatsingsruimte zijn voor de mest.

Waarom wordt de derogatie nu afgeschaft? De EU vindt dat Nederland niet voldoende doet om de waterkwaliteit te verbeteren. Daarom de eis vanuit de EU om de derogatie binnen de komende 3 jaar af te bouwen. In de periode vanaf de start, 2006 tot 2019, was de gemiddelde nitraatconcentratie

van bedrijven die meedoen aan derogatie beneden de nitraatnorm van 50mg nitraat per liter. De afgelopen jaren was er veel droogte waardoor het gras minder snel groeit, en verloopt de omzetting van nitraat naar stikstofgas in de bodem ook minder snel. Hierdoor stijgen de nitraatconcentraties in grond- en oppervlaktewater weer.

1.4 Hoofd en deelvragen

In deze paragraaf wordt er gekeken naar wat er nog niet bekend is in de literatuur en worden de hoofd- en deelvragen toegelicht.

Over derogatie is al veel bekend voornamelijk over de achtergrondinformatie. Met name zijn de voor- en nadelen bekend van derogatie. De financiële gevolgen voor melkveehouders uit Oost-Nederland zijn nog niet bekend. De prijs van aan- of afvoer van mest en de kosten van de loonwerken, kosten van het kunstmest zijn nog niet bekend.

De hoofdvraag van deze scriptie is eigenlijk de knowledge gap: “Wat zijn de (financiële) gevolgen van de afschaffing van derogatie voor een melkveehouder uit Oost-Nederland binnen nu en vier jaar?”

De hoofdvraag:

“Wat zijn de (financiële) gevolgen van de afschaffing van derogatie voor een melkveehouder uit Oost-Nederland binnen nu en vier jaar?” De keuze voor 4 jaar is omdat de derogatie in 2026 afgeschaft wordt.

Expertise:

De verwachtingen die de onderzoeker zelf heeft zijn dat de kosten van de afschaffing best hoog zullen zijn, voornamelijk voor de grote melkveehouders. Door de nieuwe GLB-regelgeving mag er ook geen mest op de bufferstroken komen hierdoor is er nog minder mest ruimte per ha. Toch kan er niet in de toekomst gekeken worden, komen er ontwikkelingen waardoor de drijfmest omgezet kan worden? Dit blijft onzeker hoe de situatie op dit moment is verwacht ik dat de kosten hoog zullen zijn doordat er straks een groot mestoverschot zal komen.

Deelvragen:

1. Waarom kiezen Melkveehouders uit Oost-Nederland voor derogatie?
2. Wat zijn de financiële gevolgen voor de melkveehouder van de afschaffing van derogatie?
3. Wat gaan melkveehouders uit Oost-Nederland doen met hun bouwplan als de 80/20 regelingen niet meer van toepassing is?
4. Welke mogelijkheden zijn er voor de melkveehouder om de kosten zo laag mogelijke te houden ondanks de afschaffing van de derogatie.

Hoofdstuk 2; Aanpak, materiaal en methode

In dit hoofdstuk wordt de uitvoering van het onderzoek beschreven, plan van aanpak en hoe er informatie is verzameld voor de deel- en hoofdvragen. Met daarbij de methode van de uitvoering. De antwoorden voor dit onderzoek worden verzameld door een enquête en interviews. Tijdens dit onderzoek is er eerst deskresearch gedaan en daarna field research uitgevoerd.

2.1 deskresearch

Voor de deskresearch wordt er gekeken wat er nog wel en nog niet bekend is in de literatuur.

Gevolgen afschaffing

Uit onderzoek is gebleken dat er veel gevolgen zijn voor een melkveehouder door de afschaffing van de derogatie. Als eerste gevolg neemt het mestoverschot in Nederland toe. Dit komt omdat veehouders minder mest kwijt kunnen op hun land en het daardoor moeten vervoeren. Dit leidt ook voor extra kosten. De mestproductie daalt in Nederland al wel jaren maar dat is voornamelijk varkensmest. Als dat zo doorgaat zal er meer vraag vanuit akkerbouwers komen voor koemest in plaats van varkensmest. (WUR, sd)

Doordat boeren geen norm meer hebben van 80% zullen boeren waarschijnlijk hun deels grasland omzetten naar bouwland. De reden die hierachter zit is dat een hectare mais meer eiwitarm veevoer oplevert op dan gras. Dit zou ook een gevolg zijn voor de natuur omdat mais minder stikstof opneemt dan in vergelijking met gras. Hierdoor zal de nitraatuitspoeling naar grondwater toenemen. (WUR, sd)

Hierdoor zal het gebruik van kunstmest ook toenemen in de maatschappij. Dit doen boeren voor een hogere opbrengst en als de bodemvruchtbaarheid afneemt gaan boeren kunstmest strooien. De productie van kunstmest vraagt veel energie, voornamelijk voor het gebruik van aardgas. Terwijl de overheid wil dat de klimaatdoelen behaald worden en dat boeren juist minder kunstmest gaan strooien. Hierdoor wordt de kringloop wijze gebroken. (WUR, sd)

Natura 2000-gebieden

Natura 2000 gebieden, is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden. In Natura 2000-gebieden worden plant-en diersoorten die in Europa bedreigd zijn en hun natuurlijke leefomgeving beschermd om de biodiversiteit te behouden. (RVO, sd)

Derogatie

Derogatie is een officieel woord om met toestemming van de EU af te wijken van een algemeen vastgestelde norm om meer drijfmest te mogen bemesten.

2.2 Aanpak, materiaal en methode

De hoofdvraag van deze scriptie is eigenlijk de knowledge gap: “Wat zijn de (financiële) gevolgen van de afschaffing van derogatie voor een melkveehouder uit Oost-Nederland binnen nu en vier jaar?”

Voor het onderzoek zijn er gegevens nodig van een aantal melkveehouders uit Oost-Nederland: de gecombineerde opgave, de hoeveelheid melkkoeien die de melkveehouder heeft en hoeveel stuks jongvee. Daarbij de gegevens van een aantal melkveehouders uit Oost-Nederland die grenzen aan een Natura-2000- gebied. Deze gegevens worden opgevraagd bij Flynth.

Het is belangrijk om in beeld te hebben waarom de melkveehouders kozen voor de derogatie, aan de hand van deelvraag 1 wordt dit onderzocht, 1, *Waarom kiezen Melkveehouders uit Oost-Nederland om voor derogatie te kiezen?* Hiervoor zal er een deskresearch gedaan worden. Ook zal er een interview worden uitgevoerd.

Doordat er in 2026 nog maar 170 kg mest mag worden uitgereden zal er een mestoverschot komen (Nieuw oogst, 2022), hierdoor zouden sommige boeren anders moeten gaan werken door de hoge kosten. Bij deelvraag 2 wordt onderzocht: *Wat zijn de financiële gevolgen voor de melkveehouder door de afschaffing van derogatie?* Om deze gegevens in kaart te kunnen krijgen zal er een interview komen met Cumela over de kosten van de loonwerkers. Daarnaast zullen er gesprekken komen met verschillende mestafzetter om de mening te kunnen horen en wat de prijzen van mestafzet in de toekomst zal doen. Met deze gegevens kan er uitgerekend worden hoeveel mest er in 2026 uitgereden mag worden, wat de kosten daarvan zijn en hoeveel kunstmest erbij gekocht zou moeten worden.

Om een advies te kunnen schrijven op financieel gebied moet er ook gekeken worden wat de melkveehouders willen met hun bouwplan, doordat de 80/20 regeling verdwijnt is het belangrijk om te weten wat de melkveehouder doet met het bouwplan. Zal er meer mais verbouwd worden? Dan zal er minder grasland zijn om de drijfmest te kunnen uitrijden. Aan de hand van deelvraag 3, *Wat gaan melkveehouders uit Oost-Nederland doen met hun bouwplan als de 80/20 regelingen niet meer van toepassing is?* Door een enquête zal dit in kaart worden gebracht.

Door alle resultaten met elkaar te vergelijken zal er een antwoord op deelvraag 4 komen, *Welke mogelijkheden zijn er voor de melkveehouder om de kosten zo laag mogelijke te houden door de afschaffing van de derogatie*

De resultaten van het onderzoek worden samengevoegd in een Excel bestand waardoor alle resultaten in een tabel komen te staan. De kennis van externe mensen zullen samengevoegd worden in een advies rapport.

Hoofdstuk 3; Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de deelvragen beantwoord.

3.1 Waarom kiezen melkveehouders uit Oost-Nederland voor derogatie?

Bij deze deelvraag wordt de keuze voor derogatie uitgewerkt voor de melkveehouders uit Oost-Nederland. Door deze deelvraag te beantwoorden kan er bekeken worden op welke bedrijven de impact het grootst is bij verlies van derogatie.

Hieronder worden verschillende voordelen genoemd over de voordelen van geen derogatie:

Minder voeraankoop: Door geen derogatie zal het aandeel mais in het rantsoen wijzingen. Doordat de derogatie er af gaat wordt er ook afscheid genomen van de 80/20 regeling. Hierdoor zal een groot deel van het grasland omgezet worden in maisteelt. Het voordeel van meer mais teelt ten opzichte van gras is dat het gemiddeld meer opbrengt. Een goed perceel mais heeft een gemiddelde opbrengst droge stof van 17 ton droge stof terwijl een gemiddeld grasperceel 11 ton droge stof opbrengt. Dit ligt natuurlijk wel aan de grond die de melkveehouder heeft. Dit houdt wel in dat het bouwplan drastisch omgegooid moet worden. Doordat er meer mais in het rantsoen zal zijn zal er ook meer eiwitaankoop nodig zijn. (Hogenkamp, 2017)

Verkaveling: De keuze van wel of geen derogatie heeft ook te maken met wat voor grondsoort de melkveehouder heeft. Mais geeft een gehele oogst in een keer terwijl er van grasland al 4 tot 5 snede afkomt. Als er een slechte verkaveling is dan zal de keuze naar maïs gaan aangezien deze oogst maar een keer per jaar is. Als de melkveehouder veel slechte kavels heeft zou meer mais verbouwen in zijn voordeel zijn.

Een inkuilpiek: Als er meer snijmais verbouwd wordt zal er ook minder vaak geoogst moeten worden. Met de oogst van gras moet er 4 à 5 keer per jaar geoogst worden. Omdat mais maar één oogst moment heeft worden hier ook kosten bespaard op de loonwerker.

Veelal verbetering BEX: Doordat de melkveehouder niet meer aan de 80% areaal grasland eis hoeft te voldoen zal er meer bouwland komen. Snijmais is gunstiger dan gras voor je BEX-gehalte, dit kan ervoor zorgen dat je minder mest hoeft af te voeren. (Hogenkamp, 2017)

Ook zijn er nadelen van geen derogatie, deze worden hieronder benoemd:

Meer mestafzet: Doordat er geen derogatie meer is moet er ook meer mest worden afgevoerd, dit betekent een extra kostenpost voor de melkveehouder. Het niveau van de afzetprijs is per regio verschillend, zoals in de buurt van veel akkerbouwers zullen de prijzen wat lager liggen dan in de vee-intensievere gebieden.

Meer eiwitaankoop: Doordat er waarschijnlijk meer mais geteeld wordt gaat het eiwitgehalte van het voer omlaag, hierdoor zullen de melkveehouders een hogere eiwit aankoop krijgen.

Aankoop kunstmeststikstof: Omdat er dan maar 170 kg stikstof uit dierlijk mest per hectare gebruikt mag worden, zal er stikstof toegediend moeten worden om de gebruiksnorm van het gewas aan te vullen. Hierdoor zullen er ook extra kosten met zich mee komen.

Bodemvruchtbaarheid lange termijn: Het gevolg van de afschaffing van derogatie is dat de bodemvruchtbaarheid verder onder druk komt. Doordat er mest wordt afgevoerd wordt de fosfaatbalans duidelijk negatief, want met mest verdwijnt er ook fosfaat van de graslandbedrijven (stok, 2022). Hierdoor moet er extra fosfaatkunstmest toegediend worden. Doordat de grasproductie wel op peil moet blijven gaan melkveehouders extra kunstmest strooien terwijl de natuurlijke mest

afgevoerd moet worden. De derogatie draagt bij aan de verbetering van de bodemkwaliteit en het sluiten van de kringloop, meer dierlijk mest betekent immers een hoger organisch stofgehalte in de bodem en minder gebruik van kunstmest. (Derogatie, sd) Lto Nederland- onderwerpen- derogatie

Uit de bovenstaande voor- en nadelen is het per bedrijf erg verschillend om wel of niet te kiezen voor derogatie, elk bedrijf heeft dus zo zijn eigen argumenten om het wel of niet te doen. In Oost-Nederland is goed te merken dat de voorkeur wel sterk naar derogatie gaat. Uit de enquête komt naar voren dat de melkveehouders kiezen voor de derogatie voor meer plaatsingsruimte van mest.

3.2 Wat zijn de financiële gevolgen voor de melkveehouder van de afschaffing van derogatie?

Om de kosten te berekenen wordt er een rekentool van Flynth gebruikt ook de gegevens komen vanuit Flynth. In totaal worden de gegevens van 600 bedrijven berekenen uit Oost-Nederland en wordt daar het gemiddelde van genomen. Dit zijn bedrijven gelegen in het postcodegebied 7000-7999, in figuur 3.2.1 wordt dit donkergroen aangegeven.

Figuur 3.2.1 Landkaart Nederland gegevens.

Om de kosten te berekenen worden er verschillende kosten berekend die gaan veranderen door de afschaffing van de derogatie.

Kosten van de mestafzet:

Doordat er minder mest op het land mag zal er een mestoverschot ontstaan. Wat de kosten van de mestafzet gaan doen fluctueren in het jaar en per regio. Bij de voorjaarsbemesting zullen de prijzen naar verwachtingen dalen, Aldus Jaap Uenk. Als er in de regio veel akkerbouwers zitten zullen de prijzen van de mestafzet ook dalen, maar in Oost-Nederland zijn er niet veel akkerbouwers. De prijzen van rundveemest zijn nu tussen de €18 en €20 euro (Uenk, 2023). In het rekenmodel zal dan de prijs van €18 euro verder meegewerkt worden.

Kosten opbrengstderving bufferstroken:

Door de nieuwe regeling van het nitraatrichtlijnen moeten er langs de sloten een bufferstrook komen. Een bufferstrook is een stuk grond waarop geen mest mag komen, chemische gewasbeschermingsmiddelen of biociden gebruikt worden (Bufferstroken, 2022). Doordat de bufferstroken niet meer bemest mogen worden zal de opbrengst ook verminderd zijn, door het bemesten krijgt het gras een sterke wortelstructuur, deze zal dan verminderd worden (Tuin Centrum, 2022). De kosten van de derving zullen ook meegerekend worden.

Kosten opbrengst lagere mestgift & kosten kunstmest

Doordat er in 2026 geen derogatie meer is, wordt er minder mest uitgereden en zal de opbrengst van de oogst omlaaggaan. De DS (droge stof) productie van het bouw- en grasland zal omlaag gaan en

hiermee zal er doorgerekend worden. De prijs per kg DS is €0,20. Om toch een hogere DS-gehalte te halen zal er meer kunstmest gestrooid worden. De prijzen van kunstmest fluctueren erg. De prijzen voor stikstofkunstmest variëren vandaag de dag tussen de 70 en 90 euro per 100 kilo. Terwijl dit een paar jaar geleden rond de 30 euro per 100 kilo lag. (Stokkermans, 2022)

3.2.1 Gegevens Database

Uit de database worden 600 bedrijven vergeleken en daar het gemiddelde van genomen. Met de volgende gegevens wordt er berekend wat de kosten zijn van de afschaffing van de Derogatie in Oost-Nederland.

- ➔ Melk- en kalfkoeien: 111
- ➔ Jongvee < 1 jaar: 30
- ➔ Jongvee > 1 jaar: 27
- ➔ Aantal hectare grasland: 8,84
- ➔ Aantal hectare bouwland: 45,08
- ➔ Aantal hectare bufferstrook bouwland: 0,15
- ➔ Aantal hectare bufferstrook grasland: 0,90
- ➔ Kosten mestafzet: €18,00
- ➔ DS Grasland: 10.000
- ➔ DS Bouwland: 17.000
- ➔ Kosten prijs per kg DS: €0,20

3.2.2 Financiële gevolgen derogatie

Een gemiddeld bedrijf in 2023 in Oost-Nederland heeft een stikstofproductie van N-norm van 16.391 terwijl de totale plaatsingsruimte dan maar 9.166 is met een N norm per ha van 170kg. Hierdoor is er een totale stikstof overschot van 7.009 waardoor er 1.752 kuub rundveedrijfmest afgevoerd moet worden. Afvoer kosten zijn €18,00 per kuub. Doordat er een opbrengstderving is op de bufferstroken hierdoor is er een derving van 5000 kg DS op grasland en 8500 kg DS op bouwland. Hierdoor is er een totale derving van 5.775 DS. Door de opbrengstderving lagere mestgift is er een lagere opbrengst van 67.620 kg DS op grasland. De kosten van de derving kg DS zijn €0,20 cent.

In de aankomende jaren zullen dit de financiële gevolgen zijn van de afschaffing van derogatie:

1. €9.393,00
2. €25.028,00
3. €29.789,00
4. €32.801,00

Dit betekent dat in 2026 de financiële gevolgen t.o.v. 2022 **€32.801,00** euro meer worden.

<u>Financiële gevolgen t.o.v. 2022</u>	2023	2024	2025	2026
Extra mestafvoer	€ 8.289	€ 10.670	€ 15.431	€ 18.443
Opbrengstderving bufferstroken	€ 1.104	€ 1.104	€ 1.104	€ 1.104
Opbrengstderving lagere mestgift	€ -	€ 13.254	€ 13.254	€ 13.254
Totale schade	€ 9.393	€ 25.028	€ 29.789	€ 32.801

Figuur 3.2.2.1 Financiële gevolgen t.o.v. 2022

De bovenstaande gegevens zijn ten opzichte van 2022, in 2022 zou de gemiddelde melkveehouder ook al een mestoverschot hebben van 728 kuub drijfmest wat afgevoerd moet worden. Dit betekent dat de gevolgen van de kosten hoger zullen zijn dan voorgaande jaren.

- 1e jaar €22.492
2e jaar: €35.696

3e jaar: €38.126

3e jaar: €42.887

4e jaar: €45.900

Een gemiddelde melkveehouder uit oost-Nederland zal in 2026 **€45.900** meer moeten betalen.

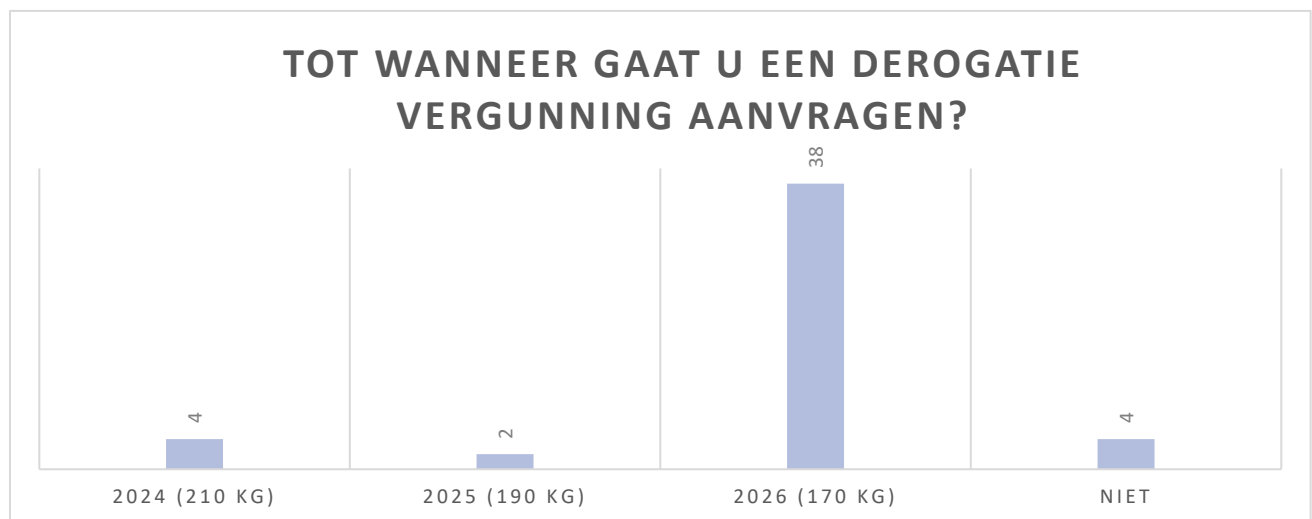
3.3 Wat gaan melkveehouders uit Oost-Nederland doen met hun bouwplan als de 80/20 regelingen niet meer van toepassing is?

Als melkveehouder is het van groot belang om een bouwplan te hebben voor het melkveebedrijf maar ook een bouwplan waarmee de melkveehouder in de toekomst verder mee kan werken. Doordat de derogatie vergunning in de toekomst niet meer van toepassing is kunnen melkveehouders een ander bouwplan maken.

Om aan de melkveehouders in Oost-Nederland te kunnen adviseren over hoe de financiële gevolgen beperkt kunnen blijven is het goed om te weten wat de melkveehouders gaan doen met hun bouwplan.

Er is een enquête gehouden onder ongeveer 50 respondenten uit deze regio. Op basis van de resultaten kan er een gerichter advies uitgegeven worden aan de melkveehouders.

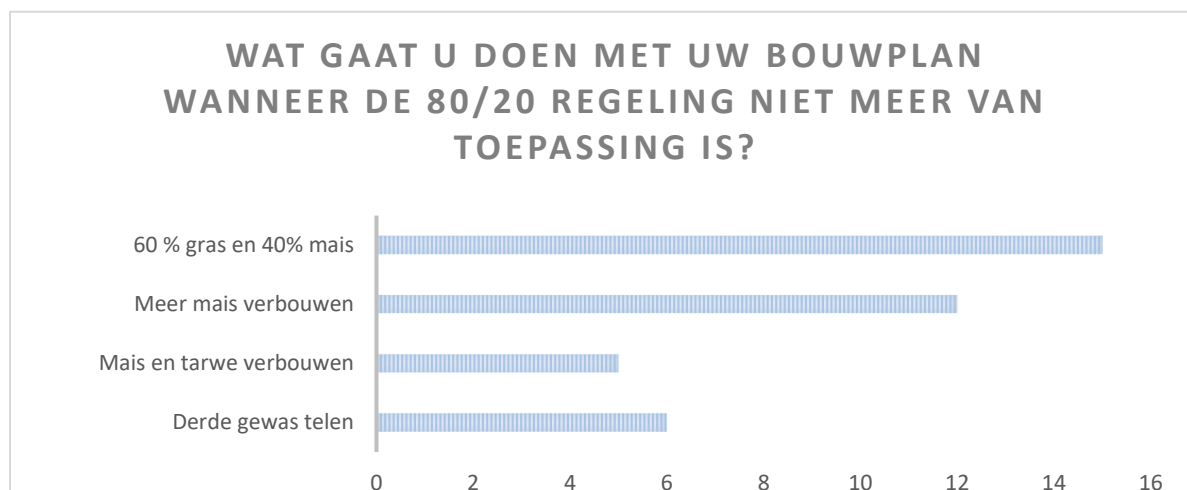
Tabel 3.4.1 resultaten enquête

Uit de resultaten van de enquête onder de melkveehouders in Oost-Nederland kan geconcludeerd worden dat de meerderheid van de melkveehouders ervoor kiest om de derogatie tot en met 2026 aan te vragen. De melkveehouders gaven aan dat ze door willen gaan met de derogatie om de stikstof plaatsing, hogere kosten van de mestafzet en kosten van de kunstmest.

Een klein deel van de melkveehouders geeft aan om eerder te stoppen, omdat deze melkveehouders denken dat er met een ander bouwplan meer te verdienen valt. Dit kan bijvoorbeeld dus zijn wanneer er minder mais wordt verbouwd en er meer grasland wordt verbouwd.

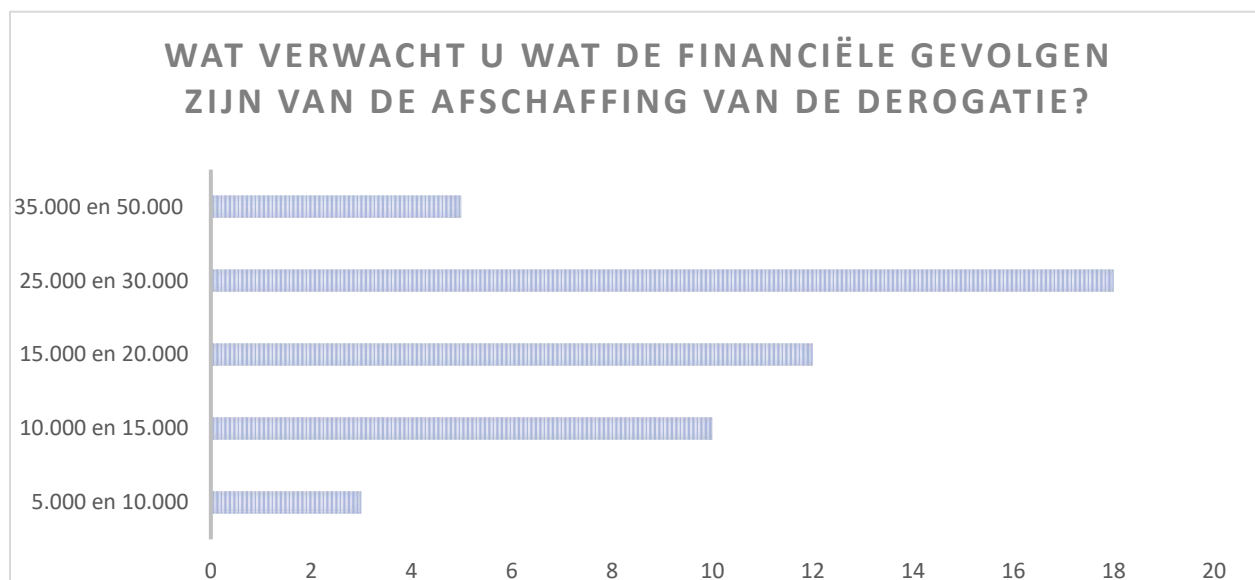
Tabel 3.4.2 resultaten enquête

De enquête heeft interessante resultaten opgeleverd over de plannen die de melkveehouders uit Oost-Nederland hebben wanneer het bouwplan wanneer de 80/20 regeling niet meer van toepassing is. In figuur 3.4.2 zijn de resultaten te zien. Uit de antwoorden blijkt dat een klein deel van de melkveehouders ervoor kiest voor een derde gewas of om tarwe en mais te gaan verbouwen. De meerderheid van de melkveehouders geven aan dat zij meer mais gaan verbouwen. Dit zou dan leiden tot een verhouding van 60/40 inplaats van 80/20. Toch kan deze verandering een impact hebben op het bedrijf.

Want als de melkveehouder meer mais gaat verbouwen, kan dit leiden tot een hogere opbrengst per hectare. Maar gaan de financiële kosten ook omhoog omdat er nog meer mestoverschot ontstaat, wat gevolgen kan hebben voor de bemesting en de bodemkwaliteit.

Tabel 3.4.3 resultaten enquête

Als reactie op de enquetevraag “wat verwacht u wat de financiële gevolgen zijn van de afschaffing van de derogatie?” Antwoorde de meeste melkveehouders dat het tussen de 25.000 en 30.000 zou gaan kosten. Een enkeling had dit nog hoger ingeschat, tussen de 35.000 en 50.000 euro. Maar toch verwacht meer dan de helft van de melkveehouders dat het minder zou kosten dan 20.000 euro.

3.4 Welke mogelijkheden zijn er voor de melkveehouder om de kosten zo laag mogelijk te houden ondanks de afschaffing van de derogatie?

Bij deze deelvraag wordt er ingegaan op de mogelijkheden om de financiële gevolgen zo goed mogelijk te beperken. De informatie wordt verzameld door literatuur, en gegevens onderzoek. In dit hoofdstuk wordt er per optie uitgelegd hoe de maatregel in kwestie van de financiële gevolgen kan beperken. Er worden verschillende opties berekend.

Veestapel inkrimpen:

Doordat er minder dieren op de melkveehouderij plaats vinden zal er ook minder drijfmest aanwezig zijn. Als de derogatie in 2026 verdwijnt zal er ook minder mest afgevoerd moeten worden. De totale plaatsingsruimte zal dan verminderd worden.

Als er dan gekeken wordt naar een gemiddelde melkveehouder uit Oost-Nederland, hebben ze 111 melkkoeien, 31 stuks jongvee jonger dan 1 jaar en 27 stuks jongvee ouder dan 1 jaar. Voor het inkrimpen van de veestapel zijn er verschillende scenario's mogelijk. Een melkveehouder kan bijvoorbeeld kiezen om in te krimpen in jongvee of melkkoeien.

Als de melkveehouder ervoor kiest om in te krimpen in de veestapel en terug zal gaan naar 70 melkkoeien, 10 stuks jongvee onder de 1 jaar en 15 stuks jongvee boven de 1 jaar zal de melkveehouder geen extra drijfmest af te hoeven voeren. De kosten van de bufferstroken en de opbrengstderving van een lagere opbrengst derving blijven meetellen. De kosten zullen dan 17.533 euro zijn.

Tabel 3.4.1 kosten melkkoeien inkrimpen

	Aantal	N Norm	Aantal	N Norm	Aantal	N Norm	Aantal	N Norm	Aantal
100 Melk- en kalfkoeien	70	122,5	70	122,5	70	122,5	70	122,5	70
101 Jongvee <1 jaar *	10	31,5	10	31,5	10	31,5	10	31,5	10
102 Jongvee > 1 jaar	15	66,9	15	66,9	15	66,9	15	66,9	15
<u>Financiële gevolgen t.o.v. 2022</u>			2023		2024		2025		2026
Extra mestafvoer		€	-	€	-	€	-	€	2997
Opbrengstderving bufferstroken		€	1.104	€	1.104	€	1.104	€	1.104
Opbrengstderving lagere mestgift		€	-	€	13.254	€	13.254	€	13.254
Totale schade		€	1.104	€	14.358	€	14.358	€	17.553

Om te kijken of dit uit kan worden de opbrengsten en de kostenbesparingen tegen over elkaar gezet. De besparingen bestaan uit bijna geen afvoering van mest en aan de verkoop van jongvee. Dit wordt tegenover de opbrengsten van minder melk gezet. Er is gerekend met een melkprijs van Friesland Campina in het jaar 2022, van 45,00 euro. (Campina, 2022) De opfokkosten van een jongvee zijn €1540 per eenheid volgens de gegevens van to pro. (ToPro, sd).

Besparing:

Afzetkosten mest: €15.446

Minder jongvee 33 stuks á 1540 euro: €50.820

Totaal besparing: €66.266

Minder opbrengsten:

41 melkkoeien a 9152 kg melk, totaal kilogram melk; 375.232

Totaal melkgeld: **€168.854,40**

De gegevens hierboven laten zien dat de bedragen niet met elkaar overeenkomen. De opbrengsten zullen erg gaan dalen. De melkprijs is ook wel hoog vergeleken met het jaar ervoor. Er kan geconcludeerd worden dat de melkprijs aantrekkelijker is dan het inkrimpen van de veestapel om de mestafzet kosten te verlagen.

Een andere optie is om de 111 melkkoeien te behouden, en dan al het jongvee af te stoten. Hierdoor zal er minder drijfmest zijn op het bedrijf en zullen de kosten van de mestafvoer laag zijn.

Kosten:

Uitbesteden jongvee opfok 58 stuks á €1540: €89.320,00

Loon jongvee opfok €300 a 58 stuks: €17.400

Totale verhoging kosten: €106.720

Besparing

Jongvee opfok 58 a €1540: €89320

Mestafzetkosten €12.523 euro

Totale besparing: €€101.843

In de gegevens hierboven zijn de kostenverhoging en de besparingen van het jongvee afstoten te zien. Er is te zien dat er kosten hoger zijn dan de besparingen.

Meer mais verbouwen

Ook kan de melkveehouder meer mais gaan verbouwen dan gras. Mais bevat meer droge stof dan gras, wat kan leiden tot een hogere voederwaarde. Dit heeft zijn voordelen voor de melkproductie. Dit kan leiden tot extra kosten voor het afvoeren van drijfmest. Daarnaast is er een groot tekort aan maïs, waardoor de prijzen relatief hoog zijn. Op dit moment zou het interessant zijn om mais te gaan verbouwen en evt. één keer te verkopen.

Kosten opbrengstderving lagere mestgift is lagere door de opbrengst ds. Omdat er minder gras geproduceerd wordt zal er ook gras aangekocht moeten worden.

<u>Financiële gevolgen t.o.v. 2022</u>	2023	2024	2025	2026
Extra mestafvoer	€ 32.517	€ 32.517	€ 32.517	€ 32.517
Opbrengstderving bufferstroken	€ 1.104	€ 1.104	€ 1.104	€ 1.104
Opbrengstderving lagere mestgift	€ -	€ 9.705	€ 9.705	€ 9.705
Totale schade	€ 33.621	€ 43.326	€ 43.326	€ 43.326

Tabel 3.4.1 Financiële gevolgen

Extra grond

Een andere optie is het aankopen van extra grond. Door extra grond te kopen, ontstaat er meer plaatsingsruimte voor de mest en zijn er geen extra kosten meer voor de mestafzet. Als een melkveehouder uit Oost-Nederland gemiddeld 41,2 hectare grond koopt, zullen er geen kosten meer zijn voor de mestafzet. Maar de kosten van de derving van een lagere mestgift zullen hoger worden. En de kosten van de derving op de bufferstroken zullen ook hoger uitvallen omdat er meer grond is, zullen er ook meer sloten langs de percelen lopen.

Over het jaar 2022 is de gemiddelde grondprijs in Oost-Nederland uitgekomen op 79.000 euro per hectare (Asrrealestate, 2022). Dit zou betekenen dat €3.254.800 euro zou kosten om de kosten van de afschaffing van de derogatie de uit te halen.

Samenwerking akkerbouwer

En als laatste optie is om samen te werken met een akkerbouwer, hierdoor kan er met de melkveehouder en de akkerbouwer een regeling gemaakt worden over de mestafzet. Wat kan leiden tot lagere kosten. Het enige nadeel is dat er in Oost-Nederland weinig akkerbouwers zijn, waardoor deze optie al bijna weg valt.

Hoofdstuk 4: Reflectie

In dit hoofdstuk zal er een reflectie worden gegeven op de eigen werkwijze van de student en hoe de studente dit ervaren heeft. Daarnaast zal ook een reflectie op de resultaten worden gegeven.

Tijdens het schrijven van mijn scriptie heb ik kritisch gereflecteerd op mijn eigen handelen. Ik heb vastgesteld dat ik een betere planning had kunnen maken, waardoor ik minder tijdsdruk had ervaren en mijn verslag beter tot in de puntjes had kunnen uitwerken. Het ontbreken van een gedegen planning heeft ertoe geleid dat ik mijn oorspronkelijke planning niet heb kunnen halen en dat ik soms nalatig was in mijn aanpak.

Desondanks dat ik een betere planning had kunnen hebben had ik mijn gegevens en resultaten van mijn enquête op tijd binnen, waardoor ik deze kon verwerken in mijn verslag. Hierdoor is het kwaliteit van het verslag niet verminderd.

Mijn conclusie is dat ik in de toekomst zorgvuldiger moet zijn bij het opstellen van een planning, zodat ik mijn tijd efficiënter kan indelen en meer aandacht kan besteden aan de details van mijn verslag. Een strakkere planning zou hebben bijgedragen aan een betere afwerking van het verslag en een verminderde tijdsdruk. Daarnaast zou ik mezelf strenger moeten aanpakken om te voorkomen dat ik laks word in mijn werk. Door deze leerpunten toe te passen, ben ik ervan overtuigd dat ik mijn resultaten verder kan verbeteren en effectiever kan bijdragen aan het oplossen van vraagstukken in de toekomst.

Om aan de resultaten te komen heb ik op veel verschillende manieren onderzoek gedaan. Allereerst heb ik veel literatuur geraadpleegd die beschikbaar was op internet, wat zeer nuttig was. Daarnaast heb ik interviews gehouden met adviseurs, mesthandelaars en Cumela, waardoor ik waardevolle inzichten en verschillende perspectieven heb kunnen verkrijgen. Bovendien heb ik een enquête uitgezet onder melkveehouders in Oost-Nederland en heb ik via Flynth informatie ontvangen van maar liefst 600 melkveehouders. Ik ben zeer tevreden over de manier waarop ik aan mijn informatie ben gekomen.

Door het interviewen van experts kreeg ik een dieper inzicht in het probleem en werd ik aanzienlijk verrijkt met kennis. Het perspectief van deze deskundigen heeft mijn begrip van het onderwerp verbreed en heeft bijgedragen aan een meer allesomvattend beeld van het vraagstuk. Het verzamelen van gegevens via de enquête en de samenwerking met Flynth hebben mijn onderzoek verder versterkt door een grote hoeveelheid relevante informatie te verschaffen.

Het gebruik van verschillende informatiebronnen en het betrekken van experts heeft mijn onderzoek verrijkt en heeft bijgedragen aan een grondige analyse van het probleem. Het verkrijgen van inzichten uit verschillende bronnen heeft mijn begrip verdiept en heeft me geholpen om een meer gefundeerde en uitgebalanceerde benadering te hanteren bij het onderzoeken van het vraagstuk in mijn scriptie.

Desondanks ben ik tevreden met de inspanningen die ik heb geleverd om mijn scriptie tot een goed einde te brengen. Ik heb geleerd hoe ik mijn tijd beter kan beheren en hoe ik de beschikbare literatuur effectiever kan selecteren. Tijdens het onderzoek zijn er geen onverwachte resultaten naar voren gekomen, aangezien er weinig bestaand onderzoek is naar de financiële gevolgen van het afschaffen van derogatie. Ik had verwacht dat de financiële gevolgen aanzienlijk zouden zijn voor melkveehouders. Een uitdagend aspect van het onderzoek was de onzekerheid omtrent de prijs van mestafzet. Deze prijs is een variabele waarop geen controle kan worden uitgeoefend, dus er is een aanname gedaan.

Hoofdstuk 5: Conclusie & aanbeveling

In dit afstudeerwerkstuk worden de financiële gevolgen van de afschaffing van de derogatie berekend voor de melkveehouders uit Oost-Nederland. De financiële gevolgen zijn berekend voor de gemiddelde melkveehouder uit Oost-Nederland, uit een database van 600 melkveehouder uit Oost-Nederland zijn deze gegevens gehaald met behulp van een rekenmodel van Flynth. Met de resultaten van dit onderzoek kan een melkveehouder bekijken welke gevolgen dit heeft voor zijn melkveehouderij en kan de melkveehouder zijn strategie aanpassen.

Uit de eerste deel vraag is naar voren gekomen dat de keuze voor derogatie onder melkveehouders uit Oost-Nederland wordt beïnvloed door verschillende factoren. De voordelen van geen derogatie omvatten onder andere een verandering in het voederrantsoen, voor een hogere opbrengst. Verkaveling speelt daarnaast een rol en de piekmomenten ook waardoor er kosten bespaard kunnen worden en het BEX kan verbeterd worden door het hebben van meer bouwland. Aan de andere kant zijn er ook nadelen verbonden aan het hebben van geen derogatie vergunning. Toename van de mestafzet, eiwit aankoop, extra kosten door aankoop van kunstmest om aan het gewas-niveau gebruiksnormen te volden. Op lange termijn kan het afschaffen van derogatie ook de bodemvruchtbaarheid onder druk zetten, wat extra kosten met zich meebrengt voor het aanvullen van fosfaat en kunstmest strooiing.

Kortom, de keuze voor derogatie is complex en varieert van bedrijf tot bedrijf. Verschillende factoren, waaronder voer rantsoen, verkaveling, oogstmomenten, BEX-verbetering, mestafzet, eiwitaankoop en kosten van kunstmest spelen een rol bij deze beslissing. In Oost-Nederland is derogatie populair vanwege de behoefte aan extra mestplaatsingsruimte blijkt uit de enquête.

Uit de tweede deelvraag, wat zijn de financiële gevolgen voor de melkveehouder van de afschaffing van derogatie? Is gekomen dat er aanzienlijk kostenveranderingen zullen optreden voor de melkveehouders. Het gemiddelde bedrijf in Oost-Nederland heeft een stikstofoverschot dat resulteert in de afvoer van 1.752 kuub rundveedrijfmest tegen een prijs van €18,00 euro per kuub. Daarnaast is er een opbrengstderving op bufferstroken van zowel grasland als bouwland, wat een totale derving heeft van 5.775 kilogram droge stof. Door de lagere mestgist is er ook een lagere opbrengst van 67.620 kilogram droge stof op het grasland. De kosten van deze opbrengstderving bedragen €0,20 cent per kilogram droge stof.

Op deze basis zijn de financiële gevolgen van de afschaffing van derogatie voor de komende jaren geschat. In vergelijking met 2022 zullen de kosten met €32.801,00 euro toenemen.

Deze gevolgen zijn nog hoger wanneer de kosten van het voorgaande jaar mee worden genomen. In 2022 had de gemiddelde melkveehouder al een mestoverschot van 728 kuub rundveedrijfmest. De geschatte financiële gevolgen voor de aankomende jaren zijn dan ook:

1e jaar: €22.492
2e jaar: €35.696
3e jaar: €38.126
4e jaar: €42.887
5e jaar: €45.900

Bij de derde deelvraag werd onderzocht naar, Wat gaan melkveehouders uit Oost-Nederland doen met hun bouwplan als de 80/20 regelingen niet meer van toepassing is? Hiervoor is er een enquête onder de melkveehouders uit Oost-Nederland gehouden over hun bouwplannen in het geval de 80/20 regeling niet meer van toepassing is. Het blijkt dat de meerderheid van de melkveehouders ervoor kiest om derogatie aan te vragen tot en met 2026. De melkveehouders geven aan dat ze dit doen vanwege de stikstofplaatsing, hogere kosten van mestafzet en kunstmest. Een klein deel van de

melkveehouders overweegt daarentegen om eerder te stoppen en denkt dat er met een ander bouwplan meer te verdienen valt.

De resultaten van de enquête laten zien dat een klein deel van de melkveehouders kiest voor een derde gewas te telen, bijvoorbeeld, tarwe, mais en gras. Terwijl duidelijk de meerderheid aangeeft meer mais te willen verbouwen, wat resulteert in een verhouding van 60/40 in plaats van 80/20. Deze verandering kan impact hebben op het bedrijf, omdat het verbouwen van meer mais kan leiden tot een hogere opbrengst per hectare, maar ook tot hogere financiële kosten vanwege het toenemende mestoverschot en de mogelijke gevolgen voor bemesting en bodemkwaliteit.

De melkveehouders uit Oost-Nederland verwachten dat de kosten van de afschaffing van derogatie zullen de 25.000 en 30.000 euro zullen zijn.

Bij deelvraag 4 wordt onderzocht welke mogelijkheden er zijn voor de melkveehouders om de kosten zo laag mogelijk te houden na de afschaffing van derogatie. De worden verschillende scenario's bekeken en wat de financiële gevolgen daar van zijn worden berekend. Een van de opties is het inkrimpen van de veestapel, doordat het aantal dieren op de melkveehouderij zal verminderen zal er ook minder drijfmest aanwezig zijn, waardoor er minder mest afgevoerd hoeft te worden. Terugkeren naar 70 melkkoeien en 25 stuks jongvee zal de melkveehouder in 2026 €2997 euro betalen aan mestafzet kosten ook komen de kosten voor opbrengstderving van bufferstroken en lagere opbrengst erbij op. Dit zou de melkveehouder €17.553 euro kosten per jaar. Maar in tegenstelling tot de opbrengsten zal de melkveehouder achteruitgaan omdat de opbrengsten van de melk zijn hoger dan de kosten van de mestafzet.

Ook kan de melkveehouder ervoor kiezen om al z'n melkkoeien te behouden en het jongvee af te stoten. Hierdoor heeft de melkveehouder geen mest van het jongvee. Het uitbesteden en de besparingen staan bijna gelijk aan elkaar.

Daarnaast kan de melkveehouder ook ervoor kiezen om meer mais te gaan verbouwen in plaats van gras. Mais heeft een hogere voederwaarde dan gras, wat gunstig kan zijn voor de melkproductie. De kosten van mestafzet gaan dan wel omhoog. Een andere optie is het aankopen van extra grond, waardoor er meer plaatsingsruimte voor mest ontstaat en er geen extra kosten meer zijn voor mestafzet.

Tot slot kan de melkveehouder samenwerken met een akkerbouwer om een regeling voor mestafzet te treffen, wat kan leiden tot lagere kosten. Deze optie is echter beperkt omdat er weinig akkerbouwers zijn in Oost-Nederland.

4.1 Aanbeveling

Op basis van de resultaten van het onderzoek naar de financiële gevolgen van de afschaffing van derogatie voor de melkveehouders uit Oost-Nederland, kan er geconcludeerd worden dat de keuze voor derogatie een aanzienlijke impact heeft op de bedrijfsvoering en de financiën van de melkveehouders. Het is belangrijk voor de melkveehouders om goed geïnformeerd te worden over de gevolgen zodat de weloverwogen beslissing te kunnen nemen met betrekking tot het bouwplan en bedrijfsvoering. Met betrekking tot keuze voor derogatie, de financiële gevolgen van de afschaffing van derogatie en de plannen van melkveehouders met betrekking tot hun bouwplan, kunnen de volgende aanbevelingen worden gedaan:

De melkveehouders uit Oost-Nederland die momenteel gebruikmaken van de derogatie, wordt er geadviseerd om de derogatie vergunning aan te vragen tot en met 2026. Zo kunnen de melkveehouders de stikstofplaatsing handhaven, kosten van mestafzet te verminderen en de noodzaak van extra kunstmest te beperken. De meerderheid van de melkveehouders uit Oost-Nederland geef aan om voor deze optie te kiezen.

Ook moeten de melkveehouders de financiële gevolgen van de afschaffing goed in de gaten houden. Uit de berekeningen blijkt dat de kosten voor mestafzet zullen toenemen en dat er ook kosten zijn verbonden aan opbrengstderving op bufferstroken en lagere mestgift. De financiële gevolgen van de afschaffing van de derogatie voor een gemiddelde melkveehouder uit Oost-Nederland in 2026 worden geschat op €45.900 euro. Deze verschillen kunnen echter verschillen per bedrijf, afhankelijk van de bedrijfsvoering, bedrijfsgrootte en graslandoppervlakte. Het is belangrijk om deze extra kosten in het budget mee te nemen in de financiële situatie van het bedrijf.

Voor het bouwplan moeten de melkveehouders goed over nadenken. Melkveehouders moeten een ander bouwplan hanteren, waarbij er meer mais zou verbouwd worden omdat de 80/20 regeling niet meer van toepassing is. Dit kan gepaard gaan met andere verdienmodellen en strategieën. Voor de melkveehouders die hun bouwplan willen omgooien is het raadzaam om een gedegen bedrijfsplan op te stellen en de mogelijke financiële gevolgen zorgvuldig te evalueren voordat ze een definitieve beslissing nemen.

Het is belangrijk voor de melkveehouders om advies te vragen bij experts, zoals agrarische adviseurs om een weloverwogen beslissing te nemen die past bij de specifieke situatie van het bedrijf.

Bibliografie

(sd).

(sd). Opgehaald van <https://www.melkvee100plus.nl/Artikelen/Financieel/2015/10/Derogatie-bij-twijfel-toch-interessant-2700496W/>

(sd). Opgehaald van thedailymilk: <https://thedailymilk.nl/stikstof-in-de-melkveehouderij-dit-zijn-de-feiten/>

(sd). Opgehaald van RVO: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur-en-biodiversiteit/natura-2000#:~:text=Natura%202000%20is%20een%20Europees,om%20de%20biodiversiteit%20te%20behouden.>

(sd). Opgehaald van WUR: <https://www.wur.nl/nl/show/wat-betekent-einde-derogatie-voor-de-nederlandse-landbouw-en-natuur.htm#:~:text=Veehouders%20kunnen%20minder%20mest%20kwijt,de%20afgelopen%20jaren%20licht%20daalde.>

(sd). Opgehaald van LTO:
<https://www.lto.nl/onderwerpen/fosfaatrechtenstelsel/#:~:text=E%C3%A9n%20van%20de%20voorwaarden%20voor%20deze%20derogatie%20is,en%20te%20begrenzen.%20Continu%C3%AFteit%20van%20familie-%20en%20gezinsbedrijven>

(2022, september). Opgehaald van Nieuw oogst:
<https://www.nieuweoogst.nl/nieuws/2022/09/05/nederland-verliest-derogatie-op-mestbeleid-per-2026>

(2022, maart 11). Opgehaald van Tuin Centrum : <https://tuincentrum.nl/groenhulp/gazon-bemesten>

(2022, mei). Opgehaald van Natura2000: <https://www.natura2000.nl/>

Bufferstroken . (2022, December 5). Opgehaald van Rvo:
<https://www.rvo.nl/onderwerpen/bufferstroken>

cijfers over de melkveehouderij. (sd). Opgehaald van Wageningen Universiteit & research:
<https://www.wur.nl/nl/onderzoek-resultaten/onderzoeksinstituten/economic-research/sectoren-feiten-cijfers/melkveehouderij.htm>

derogatie. (sd). Opgehaald van Lto Nederland: <https://www.lto.nl/onderwerpen/derogatie/>

Hogenkamp, W. (2017, 11 19). *Melkvee 100 plus*. Opgehaald van
<https://melkvee100plus.nl/management/denk-na-over-bijdrage-derogatie/>

Hulst, M. B.-V. (2023, Feb 4). Opgehaald van Nieuwe oogst:
<https://www.nieuweoogst.nl/nieuws/2023/02/04/derogatie-wordt-versneld-afgebouwd-hoe-zit-het-precies>

Melkveehouderij. (2022, 21 6). Opgehaald van Argimatie :
<https://www.agrimatie.nl/SectorResultaat.aspx?subpubID=2232§orID=2245>

RVO. (sd). Opgehaald van <https://www.rvo.nl/onderwerpen/mest/derogatie/derogatie-vanaf-2023>

stok, T. v. (2022, juli 25). *Cumela*. Opgehaald van
<https://www.cumela.nl/nieuws/achtergrond/verlies-derogatie-betekent-meer-gebruik-van-aardgas>

Stokkermans, J. H. (2022, December 9). *Nieuw Oogst* . Opgehaald van Nieuw Oogst:
<https://www.nieuweoogst.nl/nieuws/2022/12/09/markt-stikstofkunstmest-blijft-wispelturig>

Uenk, J. (2023, 2 24). Mestafzet. (L. Schuttenbeld, Interviewer)

vogels, P. (2019, oktober 1). *agro*. Opgehaald van de ondernemer :
<https://www.deondernemer.nl/actueel/agro/boeren-belangrijk-nederlandse-economie~1623506>

Bijlage

Bijlage 1; Planning

Hierbij een planning voor het vooronderzoek

Taak:	Datum af:
Vooronderzoek inleveren docent	28-02-2023
Vooronderzoek inleveren examencommissie	05-03-2023
Interviewen Mestleverancier	05-03-2023
Interviewen Melkveehouders	05-03-2023
Gegevens verzamelen Flynth	12-03-2023
Gegevens verwerkt	19-03-2023
Resultaat schrijven	26-03-2023
Conclusie maken	01-04-2023
Inleveren scriptie docent	03-04-2023
Feedback verwerken	16-04-2023
Scriptie inleveren	30-04-2023

Bijlage 2; Interview vragen

Er worden een paar verschillende interviews gedaan om alle gegevens te kunnen verzamelen.

Interview mestleveranciers:

Bij de mestleveranciers worden de volgende vragen gesteld:

Hallo.....

Ik studeer aan de Aeres hogeschool te Dronten en schrijf nu een scriptie over de afschaffing van de derogatie, met als hoofdvraag " Wat zijn de financiële gevolgen van de afschaffing van derogatie voor een melkveehouder uit Nederland binnen nu en vier jaar?"

Om mijn onderzoek compleet te maken heb ik een paar vragen aan u.

1. Hoe is de markt van de mestafzet op dit moment?
2. Doordat er straks een mestoverschot zou komen door de afschaffing van de derogatie, wat verwachten jullie wat er gaat gebeuren met de markt?
3. Wat zijn de kosten van mest afzet op dit moment en wat verwachten jullie wat er met deze prijzen gaan gebeuren?

Alvast bedankt!

Met vriendelijke groet,
Lisette Schuttenbeld

Interview loonwerkers:

Hallo...

Ik studeer aan de Aeres hogeschool te Dronten en schrijf nu een scriptie over de afschaffing van de derogatie, met als hoofdvraag " Wat zijn de financiële gevolgen van de afschaffing van derogatie voor een melkveehouder uit Nederland binnen nu en vier jaar?"

Om mijn onderzoek compleet te maken heb ik een paar vragen aan u.

1. Wat zijn de kosten van een loonwerker voor het uitrijden van mest?
2. Wat zijn de kosten van een loonwerker voor kunstmest strooien?
3. Doordat er straks een mestoverschot zou komen door de afschaffing van de derogatie, wat verwachten jullie wat er gaat gebeuren met de markt?

Alvast bedankt!

Met vriendelijke groet,
Lisette Schuttenbeld

Bijlage 3: Enquête derogatie

Geachte melkveehouder,

Mijn naam is Lisette Schuttenbeld, op dit moment ben ik 2e jaars student bedrijfskunde en Agrifoodbusniss aan de Aeres Hogeschool te Dronten. Voor mijn opleiding loop ik stage bij Flynth in Almelo. Gedurende mijn stageonderzoek ik de financiële gevolgen van de afschaffing van de derogatie voor de melkveehouders uit Oost-Nederland.

Om mijn onderzoek compleet te krijgen heb ik een aantal vragen aan u over de afschaffing van de derogatie. De enquête duurt ongeveer 5 minuutjes.

Met vriendelijke groet,
Lisette Schuttenbeld

Enquête vragen:

1. Heeft u een derogatie vergunning op u melkveehouderij?
2. Waarom heeft u voor de derogatie gekozen?
3. Vraagt u voor dit jaar nog een derogatie vergunning aan? Zo ja, hoelang gaat u dit nog doen?
4. Zo nee, waarom vraagt u geen derogatie meer aan?
5. Wat verwacht u wat de kosten gaan zijn wanneer u geen derogatie vergunning meer hebt?
6. Wat gaat u met u bouwplan doen als de derogatie vergunning er af gaat?

Bijlage 4: Rekenmodel

1.A	Stikstofproductie	2022	2023	2024	2025	2026
Veestapel en melk:						
Kg melk per koe		9152,22	9152,22	9152,22	9152,22	9152,22
Ureum		20,46	20,46	20,46	20,46	18
	Aantal	N Norm	Aantal	N Norm	Aantal	N Norm
100 Melk- en kalfkoeien	111	122,5	111	122,5	111	122,5
101 Jongvee <1 jaar *	31	31,5	31	31,5	31	31,5
102 Jongvee > 1 jaar	27	66,9	27	66,9	27	66,9
104 Fokstier	0	64,4	0	64,4	0	64,4
115 Startkalveren voor rosévees of roodvees (kalveren van ca 14 dagen tot ca. 3 maanden)	1	10,5	1	10,5	1	10,5
116 Roséveeskalveren van ca. 3 maanden tot ca. 8 maanden)	0	26,3	0	26,3	0	26,3
120 Weide- en zoogkoeien	0	75,4	0	75,4	0	75,4
550 Fokschapen	0	9,9	0	9,9	0	9,9
551 Vleeschapen tot ca. 4 maanden	0	0,9	0	0,9	0	0,9
552 Opfok/weide/vleeschapen	0	7,2	0	7,2	0	7,2
941 Pony	0	27	0	27	0	27
943 Paard	0	58,8	0	58,8	0	58,8
* aangenomen dat er een deel van het jongvee op stro staat.						
Stikstofproductie totaal		16.391	16.391	16.391	16.391	16.002
N-norm per koe incl. jongvee (excl. Overig vee)		148	148	148	148	144
Percentage jongvee		52%	52%	52%	52%	52%
1.B	Stikstofplaatsingsruimte	2022	2023	2024	2025	2026
Aantal ha bouwland bufferstroken			0,12	0,12	0,12	0,12
Aantal ha grasland bufferstroken			0,90	0,90	0,90	0,90
Aantal ha bouwland (excl. bufferstroken)	8,84	8,72	8,72	8,72	8,72	
Aantal ha grasland (excl. bufferstroken)	45,08	44,18	44,18	44,18	44,18	
Totaal aantal ha's	53,92	53,92	53,92	53,92	53,92	
		0	0	0	0	
% Bufferstroken	0%	2%	2%	2%	2%	
% Bouwland	16%	16%	16%	16%	16%	
Plaatsingsruimte N per ha	250	220	210	190	170	
Aantal hectares gebruiksruimte	53,92	52,90	52,90	52,90	52,90	
Plaatsingsruimte natuur	0	0	0	0	0	
Totale plaatsingsruimte	13.480	11.638	11.109	10.051	8.993	
Stikstof overschot		2.911	4.753	5.282	6.340	7.009
Afvoer rundveedrijfmest in kuubs		728	1.188	1.320	1.585	1.752
Aantal extra ha benodigd	11,6	21,6	25,2	33,4	41,2	
Maximaal aantal koeien*	91,3	78,9	75,3	68,1	62,4	
Krimp in melkkoeien incl. jongvee	19,7	32,1	35,7	42,9	48,6	
*incl. bijbehorend jongvee zonder overige diersoorten						
1.C	Kosten mestafvoer	2022	2023	2024	2025	2026
	€ per m3		€ per m3	€ per m3	€ per m3	€ per m3
Opbrengsten mestaanvoer	€ - € -	€ - € -	€ - € -	€ - € -	€ - € -	€ - € -
Kosten mest afvoer	€ 13.099 € 18	€ 21.388 € 18	€ 23.768 € 18	€ 28.529 € 18	€ 31.542 € 18	
Kosten mestafvoer	€ 13.099	€ 21.388	€ 23.768	€ 28.529	€ 31.542	
Verschil mestafvoerkosten t.o.v. 2022	€	€ 8.289	€ 10.670	€ 15.431	€ 18.443	
2.A	Opbrengstderving bufferstroken	2023	2024	2025	2026	
	normaal % mind	normaal % mind	normaal % mind	normaal % mind	normaal % mind	
Ds productie grasland	10.000 50%	10.000 50%	10.000 50%	10.000 50%	10.000 50%	
Ds productie bouwland	17.000 50%	17.000 50%	17.000 50%	17.000 50%	17.000 50%	
Productie derving grasland	5.000 kg ds	5.000 kg ds	5.000 kg ds	5.000 kg ds	5.000 kg ds	
Productie derving bouwland	8.500 kg ds	8.500 kg ds	8.500 kg ds	8.500 kg ds	8.500 kg ds	
Totale derving bufferstroken	5.520 kg ds	5.520 kg ds	5.520 kg ds	5.520 kg ds	5.520 kg ds	
2.B	Opbrengstderving lagere mestgift	2023	2024	2025	2026	
	normaal % mind normaal % mind	normaal % mind normaal % mind	normaal % mind normaal % mind	normaal % mind normaal % mind	normaal % mind normaal % mind	
Ds productie grasland	10.000 0%	10.000 15%	10.000 15%	10.000 15%	10.000 15%	
Ds productie bouwland	17.000 0%	17.000 0%	17.000 0%	17.000 0%	17.000 0%	
Productie derving grasland	0 kg ds	1500 kg ds	1500 kg ds	1500 kg ds	1500 kg ds	
Productie derving bouwland	- kg ds	0 kg ds	0 kg ds	0 kg ds	0 kg ds	
Totale derving minder dierlijke mest	- kg ds	66.270 kg ds	66.270 kg ds	66.270 kg ds	66.270 kg ds	
2.C	Kosten derving kg ds	2023	2024	2025	2026	
Prijs per kg ds	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	
Kosten derving bufferstroken	€ 1.104	€ 1.104	€ 1.104	€ 1.104	€ 1.104	
Kosten derving lagere mestgift	€ -	€ 13.254	€ 13.254	€ 13.254	€ 13.254	
Totale kosten door derving	€ 1.104	€ 14.358	€ 14.358	€ 14.358	€ 14.358	
3	Financiële gevolgen t.o.v. 2022	2023	2024	2025	2026	
Extra mestafvoer	€ 8.289	€ 10.670	€ 15.431	€ 18.443		
Opbrengstderving bufferstroken	€ 1.104	€ 1.104	€ 1.104	€ 1.104		
Opbrengstderving lagere mestgift	€ -	€ 13.254	€ 13.254	€ 13.254		
Totale schade	€ 9.393	€ 25.028	€ 29.789	€ 32.801		